

несправедлива, очікувана, така, що мало залежить від суб'єктивних факторів, особистісних уподобань, але при цьому стимулює суб'єкта до активних дій.

Найменший фактор за пояснювальною силою є фактор «Планування ситуації», що включив до свого складу два показники: симетричність ситуації (0,73) і попереднє планування (-0,71). Ситуації, які сприймаються досліджуваним як симетричні, достатньо рідко ними плануються. У більшій мірі попереднє продумування властиво несиметричним взаємодіям. Ситуаціями, які не вимагають попереднього продумування, студенти вважають «висміювання думок, почуттів, цінностей в присутності сторонніх» (4,0) та «конфліктна взаємодія, що приводить до розриву відносин» (4,0).

Таким чином, при сприйнятті екстремальної ситуації найбільш значущими аспектами аналізу та оцінки є рівень її небезпеки, рівень відповідальності суб'єкта, який вимагає ситуація, ступінь визначеності позицій учасників взаємодії, характер ситуації (її формат та залежність від об'єктивних обставин), рівень активності суб'єкта, необхідність її попереднього планування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мокшанцев Р. Социальная психология. Учебное пособие для ВУЗов [Текст] / Р. Мокшанцев, А. Мокшанцева. – Новосибирск: Сибирское соглашение, Инфра-М, 2001. – 408 с.
2. Петренко В. Ф. Психосемантика сознания [Текст] / В. Ф. Петренко. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1988. – 208 с.

УДК. 159.947:378

ДО ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ ПСИХОЛОГІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ДО ДІЯЛЬНОСТІ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ

Сірко Р.І., заступник начальника кафедри практичної психології та педагогіки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, кандидат психологічних наук, доцент

Останніми роками відбулося багато змін у нашому суспільстві та в індивідуальній свідомості кожної людини. Зростають вимоги до формування особистості, приділяється увага її розвитку, досліджується структура особистості, яка забезпечить формування її творчих здібностей. Тому в сучасних умовах особливо актуальною є проблема підготовки фахівців для подальшої якісної професійної діяльності. Зміст освітнього

процесу у навчальних закладах всіх типів повинен бути спрямований на формування у індивіда мотивів самореалізації та саморозвитку, творчого мислення та умінь вирішувати нестандартні ситуації. Саме тому виникає потреба працівників, які б кваліфіковано надавали психологічну допомогу конкретному індивіду в стресогенних умовах життєдіяльності. Це викликає необхідність проведення відповідних заходів за двома основними напрямками: підготовка більшої кількості шатних фахівців-психологів, які б могли надати кваліфіковану допомогу населенню; зміна існуючих підходів до організації та проведення форм навчального процесу.

Ознайомлення зі спеціальною літературою показало, що проблеми підготовки практичних психологів приділяється недостатня увага [1;2;3;4]. На сьогоднішній день недостатньо успішно функціонує національна система соціально-психологічної служби, не висвітлені проблеми її організації в освітніх установах, зокрема у вищих навчальних закладах; не існує єдиної інформаційної системи психологічного забезпечення населення. Фактично відсутні фундаментальні наукові розробки з питань психологічного професійного відбору абітурієнтів на навчання на факультетах психології, недостатньо вивчається становлення психолога-професіонала в різних видах діяльності.

Концепція підготовки практичних психологів нами розроблена виходячи з сучасної стратегії реформування освіти, відображеної в основних нормативно-правових документах. На основі теоретичного аналізу літератури підготовку практичного психолога ми розглядаємо як процес професійного становлення особистості, який супроводжується установленнями знаннями, вміннями і навичками з конкретної спеціальності та особистісними рисами, завдяки яким вона стане контуренто-спроможною на ринку праці, успішно функціонувати у всіх галузях діяльності, готовою до постійного професійного росту та соціальної мобільності [4]. За державним стандартами базова підготовка, що здійснюється за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр», курс освіти фахівців галузі практичної психології має складатися з двох органічно взаємопов'язаних частин – теоретичної та практичної підготовки.

Проблема формування навчального плану, системи дисциплін, їх змісту є складною і багатогранною. До того ж в психологічній літературі відсутні праці з її аналізу. Рівень освіченості і креативне мислення майбутнього психолога забезпечує цикл загальнотеоретичних дисциплін, які дають базові знання з історико-соціологічних, культурологічних, політико-правових та філософських аспектів життєдіяльності особистості. Білого-природничі та екологічні предмети забезпечують знання студента з проблеми будови центральної нервової системи як субстрату психіки, фізичного та психічного здоров'я, соціального і психічного розвитку особистості, відхилень у функційному стані і психічній діяльності.

Соціально-економічні науки готують майбутнього психолога до врахування соціально-економічних законів сучасного суспільства та озброюють методами управління соціальними процесами, ознайомлюють з методами аналізу соціально-психологічних явищ та їх кризовими проявами, соціальними конфліктами і їх вирішенням.

Підвищенню загального і професійного рівня сприяє також спеціальна теоретична база підготовки майбутнього психолога. Оскільки, на сучасному етапі розвитку суспільства, спостерігається збільшення інформації, яку потрібно засвоїти студенту та сформувати відповідну систему професійних знань і позитивне ставлення до предметів та майбутньої діяльності, в планах навчальних дисциплін зі спеціальної теоретичної базової підготовки значна увага приділяється предметам, які формують розуміння особистістю соціальних явищ у групах та суті психіки окремого індивіда. До таких проблем належить: матеріальний субстракт психічного, закономірності вікового розвитку людини та їх біологічні та соціальні детермінанти; зв'язок психічних, фізичних і біологічних явищ; методологічні і теоретичні проблеми психології, її категоріальний апарат; психічні механізми чуттєвого та логічного пізнання світу; психічні процеси та їх роль в психічній діяльності людини; психічні стани, властивості та їх вплив на поведінку індивіду; воля як механізм регуляції психічної діяльності; психологічна структура особистості, її характер, темперамент та здібності.

Вирішення педагогічно-виховних, науково-дослідних, організаційних та діагностико-корекційних функцій роботи практичного психолога забезпечує його професійно-педагогічна підготовка. Вона здійснює знання і реалізацію в практичній діяльності: основних психологічних концепцій та галузей психології; експериментальних методик дослідження та методів проведення психологічного консультування; соціально-психологічних механізмів регуляції поведінки особистості; основ психотренінгу та психотерапії; психолого-педагогічну основу методів навчання і виховання; розробку методичної документації, процедури наукового дослідження, його принципи і структуру.

Одним з головних завдань формування системи формування фахівця з психології є його практична підготовка. На сьогоднішній день гостро стоїть проблема постійно зростаючих вимог до кваліфікації спеціаліста-психолога у зв'язку з недостатньою якістю практично-прикладних знань. І хоча обсяг загальнонаукових і спеціальних знань у сфері психологічних дисциплін збільшився, що позитивно відобразилось на професійному рівні спеціаліста, все ж при формуванні навчальних планів недостатньо враховується сучасні інтерактивні технології. Тому одне з першочергових завдань підготовки є розробка концептуально-дидактичних і змістовно-операційних положень щодо формування змісту предметів і курсів діагностико-прикладного напрямку, впровадження в навчальний процес

нових технологій, які забезпечать формування необхідних особистісних якостей та психокорекційних умінь майбутнього фахівця. У зв'язку з цим у практичному розділі програми значне місце відводиться лабораторним та практичним заняттям, виробничій практиці, самостійній роботі студентів, діловим та рольовим іграм, психотренінгам та ситуаційним задачам, підготовці курсових та дипломних робіт.

У розробленому нами навчальному плані вищого навчального закладу Державної служби України з надзвичайних ситуацій передбачається вивчення предметів, які формують практичні навички фахівців-психологів до діяльності у особливих умовах. Враховуючи особливості діяльності, набувають актуальності такі дисципліни як: екстремальна психологія, юридична психологія, військова психологія, конфліктологія, психологія кризових ситуацій, психологія постравматичної реабілітації, психокорекція, психологічне консультування, професійна підготовка до діяльності в екстремальних умовах, психологічна підготовка фахівців в надзвичайних ситуаціях, професійна придатність до діяльності в надзвичайних ситуаціях та професійна деформація.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Основи практичної психології: підручник / В.Панок, Т.Титаренко, Н.Чепелева та інші. – К.: Либідь, 1999. – 536с.*
2. *Введение в практическую психологию / Г.С.Абрамова – М.: Наука, 1995. – 307с.*
3. *Школьная психологическая служба: вопросы теории и практики / И.В.Дубровина – М.: Узд-во МГУ, 1991. – 202с.*
4. *Зязюн І.А. Філософія свідомого і несвідомого у професійній освіті / І.А.Зязюн // Психолого-педагогічні проблеми професійної освіти: наук-метод.зб. – К., 1994. – 384с.*

УДК 159.928.22

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПОНЯТТЯ ЗДІБНОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ

*Слободяник В.І., заступник декана гуманітарного факультету ЛДУ БЖД,
кандидат психологічних наук*

Одним з найважливіших завдань психологічної науки на сучасному етапі розвитку є вирішення проблеми формування існування людської спільноти. Нові умови і перспективи розвитку суспільства, загальні тенденції науково-технічного й економічного прогресу висувують все нові й нові вимоги до підготовки підростаючого покоління, що стане в майбутньому запорукою успішного життя. Успішність роботи організації,